

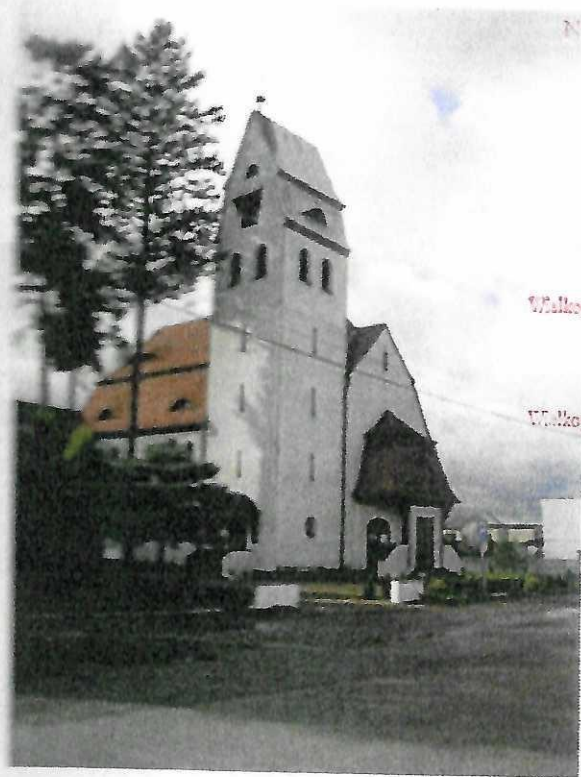
Zagraniczny wydział firmy C.F.Rochlitz z Berlina, z kościoła parafialnego

p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika

Opis techniczny oraz program prac konserwatorskich

wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
61-834 Poznań, ul. Gołębia 2
tel. (61) 852-80-03, 852-80-04
fax (61) 852-80-02
NIP: 778-11-33-758, Regon 004847816

Załącznik do pozwolenia postawienia pisma
nr. *Xc/2023/B*
z dnia *15.05.2023*

Z upoważnienia
Wojewódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
mgr Jurek Perłowicz
z siedzibą w
Wojewódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Puszczykowo styczeń 2023

Autor: Krzysztof Kurek

62-040 Puszczykowo, ul. C. Ratajskiego 2

Krzysztof Kurek
MISTRZ Z EGZAMINISTRZOWSKI
nr dyplomu 58/2018

Fabryka C.F.Rochlitz:

Historia firmy zaczyna się w roku 1824, kiedy to w Berlinie powstał mały zakład F. Leonhardta. W 1848 roku właścicielem stał się C. F. Rochlitz. Jednak przez wiele lat jeszcze firma znana była pod starą nazwą. II połowa XIX wieku to już czas, gdy na tabliczkach znamionowych widniał napis „C. F. Rochlitz”. Przez następne lata, aż do 1984 roku firma pozostawała w rękach potomków drugiego właściciela.

Zakład C. F. Rochlitz produkował zegary wieżowe, uliczne, dworcowe, sygnałowe i kontrolujące. Ponadto, z zakładu wychodziły urządzenia grające i systemy ruchomych figur. Droższe egzemplarze od przełomu wieku zaopatrywane były w elektryczny naciąg automatyczny. Produkcja w szczytowym okresie działalności (około 1900 roku) wahała się w granicach około 140 sztuk, a liczba pracowników wynosiła około 20 osób.

Producent prezentował się na wystawie przemysłowej w Berlinie w 1879 roku, a także na wystawach światowych w Amsterdamie (1883), Antwerpii (1885), Chicago (1893), Paryżu (1900) i Lyonie (1904). Na dwóch ostatnich produkty C. F. Rochlitz zostały odznaczone złotymi medalami.

W czasie II wojny światowej firma była dostawcą broni dla niemieckiej armii. Fabryka jednak najbardziej znana była ze swoich małych zegarów wieżowych i fasadowych, do których stosowano mechanizmy wieżowe niskiej konstrukcji, najczęściej zaopatrzone wyłącznie w mechanizmy chodu i bicia oraz umieszczane w tanich drewnianych, nieoszlonych i praktycznych skrzyniach (choć nie zawsze). Do kompletu dołączany był najczęściej dzwon kłoszowy, który idealnie spełniał swoją rolę na poddaszach i w małych wieżyczkach. Zegar taki przedstawiony jest na zdjęciu obok (z widocznym dodatkowym oprzyrządowaniem). Niemieckie szkolnictwo zakupywało te czasomierze na wieże swoich szkół. Dlatego to w zachodniej Polsce często i dziś można je spotkać na poddaszach starych szkolnych gmachów.

Dowodem jakości i popularności zegarów C. F. Rochlitz jest nagroda od króla pruskiego za wkład w niemiecką gospodarkę.

Firma funkcjonuje do dziś, jednak nie produkuje już tradycyjnych mechanizmów. Oferta producenta opiera się na nowoczesnych elektronicznych zegarach wieżowych oraz szeregu innych usług.

Zegary C. F. Rochlitz czasami trudno zidentyfikować ze względu na możliwy brak tabliczki znamionowej.

Egzemplarz C. F. Rochlitz napędza wskazówki m. in. zegara ratuszowego w Kołobrzegu.

Częściowo na podstawie: <http://www.turmuhren-rochlitz.de/>.

Autor opracowania historycznego: Michał Olejniczak

Opis techniczny:

Zegar mechaniczny, z funkcją bicia godzin i półgodzin, wykonany przez firmę C.F.Rochlitz z Berlina został wyprodukowany około roku 1906. Zamontowany w wieży kościoła, wskazuje upływ czasu na dwóch tarczach oraz sygnalizuje uderzeniami w dzwon umieszczony w dzwonnicy.

Mechanizm zegara jest niskiej konstrukcji, z regulatorem wahadłowym i wychwytem Grahama. Funkcje bicia godzin i półgodzin realizowane są w systemie szwarcwaldzkim.

Naciąg jest dobowy, obciążnikowy z wagami poruszającymi się w wieży kościoła. Oznacza to, że zegar musi mieć podciągane wagi raz na dobę.

Mechanizm zegara wykonany jest w technologii odlewania oraz obróbki skrawaniem. Płyty wykonane są z żeliwa, zaś osie kół są stalowe z wieńcami zębatymi mosiężnymi i zębnikami latarkowymi. Bębny linowe wykonane są z drewna, osadzone na stalowych osiach.

Liny napędowe o średnicy 3mm, poprowadzone są przez układ bloczków i podwójnie przewinięte, by zapewnić dobowy czas pracy zegara.

Stan zachowania:

Opisywany zegar, przez 118 lat swojego istnienia, nie został poważnie zdekompletowany i nie nosi śladów przeróbek. Układ napędu wskazówek od mechanizmu zegara do rozdzielacza wskazówek został zdemontowany. Mechanizm jest silnie zabrudzony, poszczególne łożyska są zużyte i zanieczyszczone stężalnymi środkami smarnymi oraz związanymi z nimi zabrudzeniami. Brakuje drążka wahadłowego oraz jego zawieszki. Zegar nie był jeszcze demontowany oraz naprawiany. Ten fakt powoduje, że jest szalenie cenny jako zabytek techniki. Wszystkie elementy urządzenia są oryginalne, od mechanizmu, przez cały układ montażowy, po tarcze zegarowe i układ napędu młotka dzwonu. Konstrukcja młotka dzwonu jest silnie skorodowana.

Tarcze zegarowe o konstrukcji stalowej, składają się z ram nośnych oraz poszycia z blachy stalowej. Nieprzemaalowane, stanowią wzór do przywrócenia im pełnego blasku. Kolorystyka tarcz oraz kształt grafiki zostaną ustalone po ich demontażu. W związku z faktem, iż do prawidłowej pracy zegara, konieczne jest codzienne podciąganie jego wag napędowych, proponuję wykonanie automatycznego naciągu wag. Urządzenie to pracuje autonomicznie, bez ingerencji w zabytkowy mechanizm.

Program prac konserwatorskich

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej
2. Demontaż całości zegara i transport do pracowni
3. Oczyszczenie chemiczne i mechaniczne całości
4. Regeneracja łożysk zegara
5. Regeneracja wychwyty zegara
6. Zabezpieczenie antykorozyjne elementów zegara
7. Uzupelnienie wahadła zegara oraz wykonanie jego zawieszki
8. Montaż mechanizmu w pracowni
9. Próby działania i niezbędne regulacje
10. Pełna konserwacja tarcz zegarowych
11. Montaż tarcz zegarowych na elewacji wieży kościoła, wraz ze wskazówkami
12. Montaż mechanizmu zegara w wieży kościoła
13. Wykonanie transmisji napędu wskazówek
14. Wykonanie automatycznego naciągu wag zegara
15. Uruchomienie całości

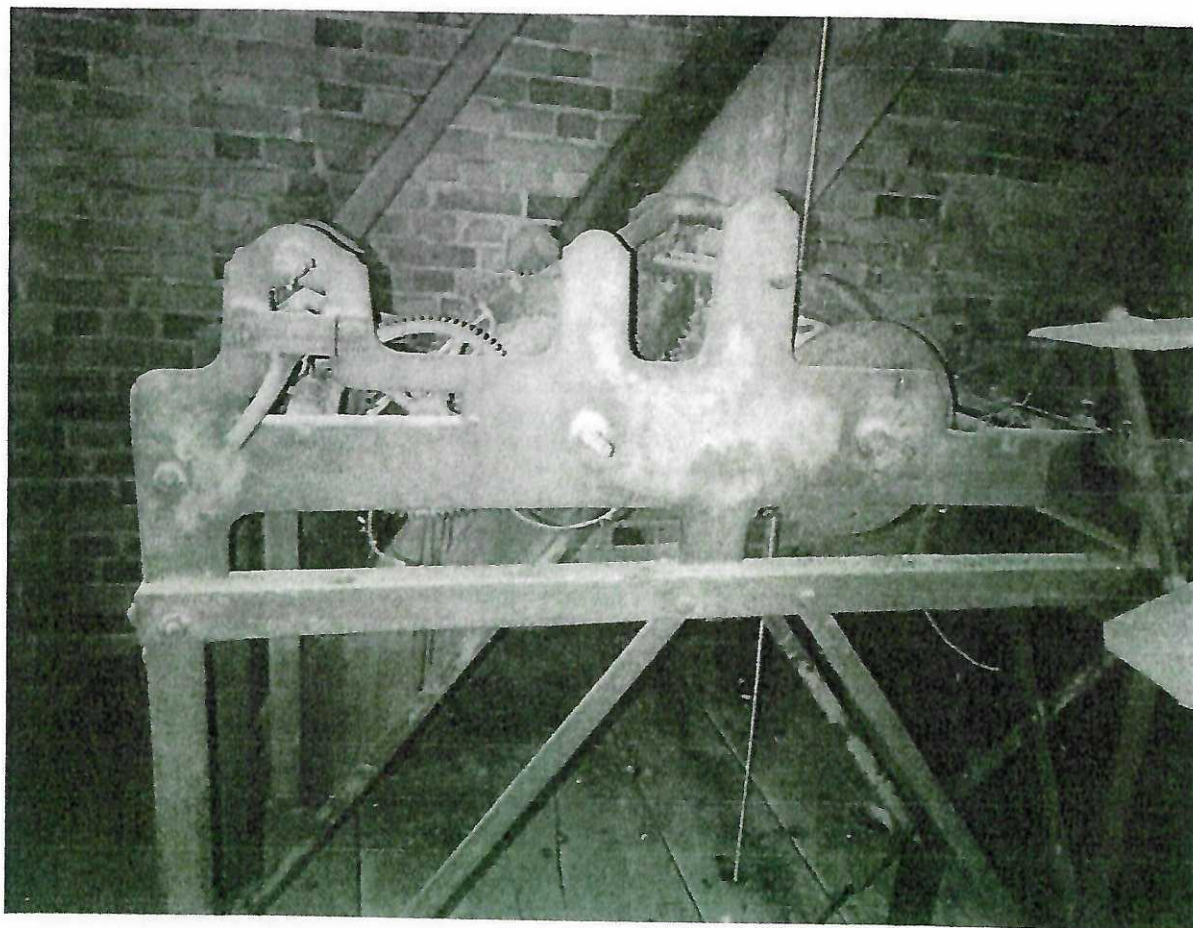
Program prac przy tarczach zegarowych:

1. Demontaż tarcz z wieży kościoła
2. Transport do pracowni
3. Wykonanie odkrywek stratygraficznych w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki oraz grafiki tarcz
4. Konserwacja stelaży i poszycia tarcz

5. Malowanie tarcz w technice proszkowej. Wykonanie grafiki na tarczach, zgodnie z wynikami badań
6. Transport i montaż tarcz na wieży kościoła

Wnioski

W obecnym stanie zachowania zegara, lokalnie wykonane drobne prace, nie są w stanie przywrócić urządzenia do pełnej sprawności. Po 118 latach konieczne jest wykonanie pełnej naprawy zegara, która będzie skutkowałą jego bezawaryjną pracą. Zegar z czytelnymi tarczami oraz sprawnym układem wybijania godzin będzie wspaniałą ozdobą budynku kościoła i świadectwem dbałości administratorów obiektu o jego stan.

Mechanizm zegara, stan obecny

Poznań, dnia 18 lipca 2022 r.

WIELKOPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
61-834 Poznań, ul. Gołębia 2

Po.WR.5140.6953.6.2021
Nr rejestru - 589/Wlkp/B

DECYZJA W SPRAWIE WPISANIA ZABYTKU DO REJESTRU

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1, art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz.840.) oraz art.104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.) w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Stanisława Bpa i Męczennika w Miedzichowie, gmina Miedzichowo, powiat nowotomyski

orzekam

o wpisaniu do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod nr **589/Wlkp/B** następującego zabytku:

wystrój i wyposażenie kościoła poewangelickiego, ob. rzymskokatolickiego parafialnego p.w. św. Stanisława Bpa i Męczennika w Miedzichowie, gmina loco, powiat nowotomyski – ogółem 9 pozycji

1. **Zegar wieżowy** – mechaniczny firmy C. F. Rochlitz z Berlina, wyprodukowany w 1908 r., z dwiema tarczami zegarowymi;
2. **Plakietka wotywna - noga I**, barok, 2 poł. XVIII w., blacha srebrna, repusowana, wys. 17,5 cm;
3. **Plakietka wotywna - trzy zwierzęta**, barok, 2 poł. XVIII w., blacha srebrna, repusowana, 15 x 10 cm;
4. **Plakietka wotywna - z wizerunkiem oczu**, barok, 2 poł. XVIII w., blacha srebrna repusowana, 7 x 8 cm;
5. **Plakietka wotywna - noga II**, barok, 2 poł. XVIII w., blacha srebrna, repusowana, wys. 7 cm;
6. **Plakietka wotywna - serce z wizerunkiem MB z Dzieciątkiem i adorantki**, barok, 2 poł. XVIII w., blacha srebrna, repusowana, 11 x 12 cm;
7. **Plakietka wotywna - serce z monogramem IHS**, barok, koniec XVIII w., blacha srebrna, repusowana, 15x11 cm;
8. **Plakietka wotywna - noga**, bezstylowa, 1 poł. XIX w., blacha srebrna, repusowana, wys. 12,5 cm;
9. **Dzwon, 1908 r.**, stop żelaza, odlew;

Uzasadnienie

Miedzichowska świątynia pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika powstała w 1906 r. jako kościół protestancki, ewangelicko-augsburski. W 1945 roku przekształcona została na kościół katolicki. Staraniem ewangelików w 1908 r. wyposażono kościół w dzwon

Parafia Rzymskokatolicka
p.w. Św. Stanisława Bpa i Męczennika
ul. Poznańska 37, 64-361 Miedzichowo
tel. 0-61 441-00-06
NIP 7881889950 REGON 040067817
18 07 2022
K. Kysmorn
/podpis/

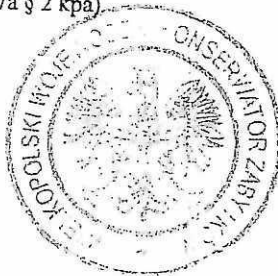
i zegar wieżowy firmy C. F. Rochlitz z Berlina. Historia firmy zaczyna się w roku 1824, kiedy to w Berlinie powstał mały zakład F. Leonhardta. W 1848 roku właścicielem stał się C. F. Rochlitz. Zakład C. F. Rochlitz produkował zegary wieżowe, uliczne, dworcowe, sygnałowe i kontrolujące. Ponadto, z zakładu wychodziły urządzenia grające i systemy ruchomych figur. Producent prezentował się na wystawie przemysłowej w Berlinie w 1879 roku, a także na wystawach światowych w Amsterdamie (1883), Antwerpii (1885), Chicago (1893), Paryżu (1900) i Lyonie (1904). Na dwóch ostatnich produkty C. F. Rochlitz zostały odznaczone złotymi medalami. Dowodem jakości i popularności zegarów C. F. Rochlitz jest nagroda od króla pruskiego za wkład w niemiecką gospodarkę. Wymieniony w treści decyzji zespół barokowych tabliczek wotywnych, to prawdopodobnie pozostałość po polskim kościele katolickim w Miedzichowie, który został rozebrany podczas II wojny światowej. Są one świadectwem wzmożonego kultu wotywnego i dziękczynienia za uzdrowienia ciała oraz powierzenia zwierząt gospodarskich opiece boskiej.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, oraz art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.) ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki ruchome będące dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej - w tym w szczególności zabytki objęte prawną formą ochrony konserwatorskiej poprzez wpis do rejestru zabytków. Na podstawie art. 10 ust. 1 cytowanej ustawy decyzję o wpisaniu do rejestru zabytków ruchomych na wniosek właściciela wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Wymienione w decyzji obiekty z kościoła poewangelickiego ob. rzymskokatolickiego pw. Św. Stanisława Bpa i Męczennika w Miedzichowie są świadectwem splatania się kultur i wyznań na przestrzeni wieków na terenie Wielkopolski

Pouczenie

1. Od decyzji niniejszej służy stronie odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego złożone w terminie 14 dni od daty jej otrzymania, za pośrednictwem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
2. Zgodnie z art. 127a § 1 kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art. 127a § 2 kpa).

Wielkopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
J. Goszczyńska
mgr Jolanta Goszczyńska

Załącznik:

1. Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru zabytków.

Otrzymuje za zwrotnym potwierdzeniem odbioru:

Parafia rzymskokatolicka pw. Św. Stanisława Bpa i Męczennika
ul. Poznańska 37, 64-361 Miedzichowo

Parafia Rzymskokatolicka
pw. Św. Stanisława Bpa i Męczennika
ul. Poznańska 37, 64-361 Miedzichowo
tel. 0-61 441-00-06
7991889950 REGON 04006781

Do wiadomości:

1. Narodowy Instytut Dziedzictwa, ul. Kopernika 36/40, 00 – 924 Warszawa
2. Kuria Archidiecezji Poznańskiej
3. a/a

Za zgodność odpisu z oryginałem
29.07.2023
dnia *B. Jankowski* /pocpis/

